

UDK 330.341:332.142

JEL classification: H73, O10, R58

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.023>

Григорій МОНАСТИРСЬКИЙ,

доктор економічних наук, професор,
кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46009, Україна,
e-mail: grymon@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6694-1960>

Марина ВОЛОСЮК,

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра менеджменту,
Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова,
пр. Героїв України, 9, м. Миколаїв, 54007, Україна,
e-mail: maryna.volosiuk@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0612-6988>

**ІНСТИТУЦІЙНІ ДИСБАЛАНСИ
МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ**

Монастирський Г., Волосюк М. Інституційні дисбаланси моделі управління розвитком території. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 4. С. 23–37. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.023>

Monastyrskiy, G., Volosiuk, M. (2021). Instytucini dysbalansy modeli upravlinnya rozvytkom terytori [Institutional imbalances in the territorial development management model]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 4, 23–37. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.04.023>

Анотація

Вступ. Надзвичайно важливим для удосконалення управління розвитком територій є визначення пріоритетів державної регіональної політики та узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів. На сучасному етапі інституційне забезпечення розвитку територій характеризується повільністю державних заходів щодо реалізації реформ, несистемністю забезпечення регіонального та місцевого розвитку і «точковими» законопроектами. Тому сьогодні постала нагальна потреба дослідити сутність інституційних дисбалансів та їх вплив на управління розвитком територій.

Мета. Дослідження визначальних ознак розвитку територій, особливостей еволюційних трансформацій державної регіональної політики України, визначення

© Григорій Монастирський, Марина Волосюк, 2021.

інституційних дисбалансів в сучасній моделі управління та їх впливів на розвиток територій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використані такі методи дослідження: системного аналізу, систематизації, узагальнення – для виокремлення ознак розвитку територій; хронологічний – для дослідження особливостей еволюційних трансформацій державної регіональної політики України; інституційного аналізу – для визначення впливу інституційних дисбалансів на розвиток територій.

Результати. Виокремлено ознаки розвитку територій, а саме: їх вплив на національну економіку загалом; раціональне використання різноманітних територіальних ресурсів за допомогою ефективних інституційних механізмів та інструментів управління; розвиток завжди пов'язаний із просторовою організацією території; в основі реального розвитку територій лежать партнерські відносини органів публічної влади, представників бізнесу та громадськості. Досліджено особливості еволюційних трансформацій та сучасний стан і специфіку державної регіональної політики України: від згладжування диспропорцій у регіональному розвитку і вирішення точкових хронічних проблем до соціально-економічної згуртованості і єдності країни та стійкого зростання рівня якості життя людини незалежно від того, де вона народилася, де проживає зараз і де буде проживати у майбутньому. Доведено, що децентралізація передусім обумовлена задекларованою державною регіональною політикою, яка визначає масштаби та темпи реформ, і що зв'язок між децентралізацією та розвитком територій є неоднозначним, оскільки в умовах нової державної регіональної політики проблеми інституційного забезпечення управління розвитком територій призводять до протиріч і дисбалансів, а саме: не завершено формування ієрархічної системи органів регіональної і місцевої влади; характерним є низьке залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування рівня району та регіону в процеси організації співробітництва територіальних громад; відсутня повноцінна система моніторингу впливів реформ на розвиток територій; неповноцінною є участь в моделі управління розвитком територій Агенцій регіонального розвитку; розвиток територій потребує не лише їх ефективного функціонування, а й гарантування економічної безпеки. Визначено, що для розвитку територій необхідні як результативність заходів державної регіональної політики, так і розвиток місцевих органів влади, оскільки сама децентралізаційна реформа буде сприйматися як розширення повноважень місцевої влади, а отже, і можливостей місцевих жителів розвивати, фінансувати та впроваджувати місцеву (локальну) політику.

Перспективи. В умовах реалізації нової державної регіональної політики перспективами подальших наукових розвідок є напрями удосконалення інституційного забезпечення управління розвитком територій.

Ключові слова: розвиток територій, державна регіональна політика, інституційні дисбаланси, інституційне забезпечення.

Формули: 0, рис. 0, табл. 0, бібл.: 27.

Grygorii MONASTYRSKYI,

Ds (Economics), Professor, Professor of the Department
of Management, public administration and personnel,
Western Ukrainian National University,
11 street Lvivska, Ternopil, 46009, Ukraine,
e-mail: grymon@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6694-1960>

Maryna VOLOSIUK,

PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor
of the Department of Management
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Heroes of Ukraine avenue, 9, Mykolaiv, 54007, Ukraine
e-mail: maryna.volosiuk@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0612-6988>

**INSTITUTIONAL IMBALANCES IN THE TERRITORIAL
DEVELOPMENT MANAGEMENT MODEL**

Abstract

Introduction. *It is extremely important to improve the management of territorial development and to determine the priorities of state regional policy and to harmonize national, regional and local interests. At the present stage, the institutional support for the development of territories is characterized by the slowness of state measures to implement reforms, the inconsistency of regional and local development and «point» bills. Therefore, today there is an urgent need to explore the essence of institutional imbalances and their impact on the management of territorial development.*

Purpose of the research. *Research of defining features of the development of territories, the characteristics of the evolutionary transformations of the state regional policy of Ukraine and the definition of institutional imbalances in the modern management model and their impact on the development of territories.*

Research methods. *To achieve this goal, the following research methods were used: system analysis, systematization, generalization - to identify signs of development of territories; chronological - to study the peculiarities of the evolutionary transformations of the state regional policy of Ukraine; institutional analysis - to determine the impact of institutional imbalances on the development of territories.*

Results. *The signs of the development of territories are highlighted, namely: the impact of the development of territories on the national economy as a whole; rational use of various territorial resources through effective institutional mechanisms and management tools; development is always associated with the spatial organization of the territory; the real development of territories is based on partnership relations between public authorities, business representatives and the public. The features of evolutionary transformations and the current state and specificity of the state regional policy of Ukraine are investigated: from smoothing disproportions in regional development and solving point chronic problems to socio-economic cohesion and unity of the country and sustainable growth in the quality of*

human life, regardless of where he was born, where he lives now and where he will live in the future. It has been proved that decentralization is primarily due to the declared state regional policy, which determines the scale and pace of reforms, and that the relationship between decentralization and the development of territories is ambiguous, since in the context of the new state regional policy, the problems of institutional support for managing the development of territories lead to a number of contradictions and imbalances. , namely: the formation of a hierarchical system of regional and local authorities has not been completed; low involvement of state authorities and local self-government bodies at the district and regional level in the processes of organizing cooperation between territorial communities; lack of a full-fledged system for monitoring the impact of reforms on the development of territories; inadequate participation in the territorial development management model of the Regional Development Agencies; the development of territories requires not only their effective functioning, but also ensuring economic security. It has been determined that the development of territories requires both the effectiveness of measures of state regional policy and the development of local authorities, since the decentralization reform itself will be perceived as an expansion of the powers of local authorities, and therefore the ability of local residents to develop, finance and implement local policy.

Perspectives. *In the conditions of realization of the new state regional policy the prospects of further scientific researches are directions of improvement of institutional maintenance of management of development of territories.*

Keywords: *territorial development, state regional policy, institutional imbalances, institutional support.*

Formulas: 0, **fig. 0, table. 0, bibl.:** 27.

JEL classification: H73, O10, R58.

Постановка проблеми. Інституційне забезпечення розвитку територій охоплює систему відповідних нормативно-правових актів, публічні установи й організації та їхню компетенцію, недержавні інституції регіонального й місцевого розвитку, а також норми, правила, критерії, орієнтири, що представляють державну політику регіонального розвитку. Надзвичайно важливим для удосконалення управління розвитком територій є визначення пріоритетів державної регіональної політики та узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів. На сучасному етапі інституційне забезпечення розвитку територій характеризується повільністю державних заходів щодо реалізації реформ, несистемністю забезпечення регіонального та місцевого розвитку і «точковими» законопроектами. Тому нині постала нагальна потреба дослідити сутність інституційних дисбалансів та їхній вплив на управління розвитком територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади інституційних основ управління розвитком території відображені у наукових дослідженнях З. Варналія, Р. Білика [1], К. Бліщук [2], С. Пухир [3], Ю. Гринчук, Н. Коваль, М. Вихор [4], О. Войтик, Н. Мазій [5], В. Базилюка, І. Безпалько [6] та інших. Аналізуючи останні дослідження і публікації, необхідно зазначити, що в наукових працях відображаються інституційно-правове забезпечення регіонального розвитку, напрямки та механізми удосконалення державної регіональної політики, структуризація інституційних впливів

за просторовою ознакою тощо. Водночас в умовах нової державної регіональної політики проблеми інституційного забезпечення управління розвитком територій потребують подальшого ґрунтового дослідження.

Мета статті. Метою статті є дослідження визначальних ознак розвитку територій, особливостей еволюційних трансформацій державної регіональної політики України, визначення інституційних дисбалансів в сучасній моделі управління та їх впливів на розвиток територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українське суспільство очікує на результативність глибоких структурних перетворень, що бурхливо розпочалися у 2014–2015 рр. Наприкінці другого етапу децентралізаційних трансформацій в Україні можемо зробити висновки, що, по-перше, децентралізація передусім обумовлена задекларованою державною політикою, яка визначає масштаби та темпи реформ, і, по-друге, зв'язок між децентралізацією та розвитком територій неоднозначний.

Під терміном «розвиток території» розуміють як розвиток конкретних частин території (сільських, міських, приміських, прибережних, гірських, прикордонних районів тощо), так і розвиток адміністративно-територіальних одиниць різних рівнів – регіональний, місцевий (локальний). На нашу думку, центральним у концепції розвитку території є не тільки визначення місця, а й також, що більш важливо, хто і як сприяє цьому розвитку. Тому виокремимо визначальні ознаки розвитку територій.

Отже, першою ознакою розвитку територій є використання різноманітних ресурсів, що стосуються конкретної території, за допомогою ефективних інституційних механізмів та інструментів управління. Такий розвиток територій називають ендогенно-орієнтованим [7], тобто його основу становить раціональне використання та нарощення внутрішнього потенціалу території, пошук невикористаних джерел та незадіяних ресурсів зростання. Використання внутрішнього потенціалу регіональної економіки сприяє рівномірному економічному зростанню завдяки наявності ефекту масштабу виробництва в рамках регіону, інновацій та досвіду. «Інструментами при цьому можуть бути державно-приватне партнерство, муніципально-приватне партнерство, державне некомерційне партнерство тощо» [7, с. 51].

Другою ознакою розвитку територій є те, що поступальні зусилля місцевого розвитку мають потенціал покращити масштаби та ефективність зусиль національного розвитку. Як зазначає К. Бліщук, усі «підходи до забезпечення економічного розвитку території та управління ним повинні спрямовуватися на вирішення стратегічного завдання – збільшення регіонального внеску в економічне зростання України. Інші цілі будуть досягатися в контексті вирішення цього ключового завдання і будуть результатом здійснення стратегічної мети управління розвитком територій» [2, с. 219].

Третьою визначальною характеристикою територіального розвитку є організація його управління органами влади в сучасних умовах. Тоді визначають територіальний розвиток як «просторовий розвиток певної території» [8] або «інтегрований розвиток самоврядних територій» [9] або «сталий просторовий розвиток» [10], наголошуючи на системі або платформі формування економічного, екологічного та соціального розвитку територій.

Четверта ознака розвитку територій є наслідком третьої, а саме: розвиток території залежить від громадськості, а точніше від взаємодії органів влади, бізнесу

та громадськості для налагодження конструктивного взаємовигідного діалогу щодо пріоритетів розвитку територій. Як зазначає В. Слюсаренко, «тристороннє партнерство з суто соціально-політичного переростає у партнерство держави-бізнесу-третього сектору на всіх рівнях державності та громадського суспільства». Автор надає концептуальну модель інституційного забезпечення тристороннього партнерства, яка полягає «у створенні ефективних структур, які будуть представляти органи державної влади, представники малого, середнього та великого бізнесу, громадські діячі та представники громади» [11, с. 101]. На думку дослідника, «це дозволить сформуванню тристоронніх територіальних ради, які на основі визначених пріоритетів будуть встановлювати кінцеву мету розвитку регіону. Досягненню мети будуть сприяти громадські слухання та громадська експертиза» [11, с. 100].

Саме ці визначальні ознаки розвитку територій націлені на розвиток органів місцевої влади, що успішно використовують реформу децентралізації задля досягнення результатів розвитку, а в підсумку на формування і реалізацію ефективної нової державної регіональної політики.

Сучасний стан і специфіка державної регіональної політики в Україні є результатом тривалих трансформаційних процесів. Вітчизняна регіональна політика кінця 1990-х – початку 2000-х сприймалася як інструмент згладжування диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів, переважно за рахунок дотацій територіям, що мали певні проблеми розвитку («депресивні» території). «Проведення такої політики вимагало централізованої системи планування та керування з чітко зазначеними цілями та завданнями для кожного рівня влади» [12, с. 51].

Пізніше державна регіональна політика ставала все «більш різнобічною, враховувала зміни в глобальній економіці, перехід цивілізованого світу до постіндустріальної формації, а у зв'язку з цим, спрямовувалася на створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку» [13]. Незважаючи на це, дослідники зазначають, що «Державна стратегія регіонального розвитку–2015 була спрямована на вирішення хронічних проблем розвитку територій України і не враховувала стратегічний вибір України – інтеграцію до ЄС, а отже, не сприяла створенню дієвих стимулів щодо саморозвитку та активізації економічної ініціативи на локальному рівні» [1, с. 5].

Основна ідея державної регіональної політики, що зазначена у Державній Стратегії регіонального розвитку до 2020 року, – «створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціально-економічної згуртованості країни» [14].

Водночас децентралізаційні перетворення в Україні 2014–2019 рр. започаткували правові основи нової моделі управління територіальним розвитком. Згідно з Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, базовим «рівнем адміністративно-територіального устрою України стали громади, які повинні шляхом ухвалення ефективних управлінських рішень органами місцевого самоврядування визначати напрями економічного розвитку власних територій» [15]. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначив «правовідносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, завдяки яким громади мають

використовувати потенціал території задля забезпечення місцевого розвитку» [16]. Зміни до норм Бюджетного [17; 18] і Податкового [19] кодексів України розширили фінансову спроможність новоутворених громад. У 2019 р. Кабінет Міністрів України оголосив перехід до нового етапу децентралізації 2020–2021рр., серед основних завдань якого: затвердження нової територіальної основи країни, закріплення фінансової самодостатності місцевого самоврядування, формування ефективної системи управління територією, що сприяє її розвитку.

Сприяння територіальному розвитку потребує розвитку місцевих органів влади, які мають адміністративну та фінансову автономність і підзвітність, оскільки сама децентралізаційна реформа буде сприйматися як розширення повноважень місцевої влади, а отже, і можливостей місцевих жителів розвивати, фінансувати та впроваджувати місцеву (локальну) політику.

У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження К. Закоморної щодо принципу муніципальної автономії територіальних громад, який містить зміцнення організаційної, правової та фінансової спроможності місцевого самоврядування. Авторка наголошує на «пошуку нових інноваційних форм врядування і можливість членів територіальної громади безпосередньо вибирати варіант організаційної форми життєдіяльності громади та фінансової спроможності муніципалітетів» [20, с. 146] і зазначає, що, «незважаючи на конституційні гарантії самостійності, вітчизняне місцеве самоврядування значною мірою залишається додатком державної влади, слабким і політично, і економічно. Справа не лише у небажанні держави вибудовувати з громадами справжні партнерські відносини, а й у слабкій організації самих громад, що і не дивно у патерналістському суспільстві» [20, с. 143].

У 2020 р. постановою Кабінету Міністрів України затверджено Державну стратегію регіонального розвитку на 2021–2027 рр., яка «орієнтована на модернізацію підходів до регіонального управління, оскільки розвиток територій в Україні суттєво залежить від успішного здійснення державної регіональної політики» [21]. Прагнення органів державної влади полягають у реалізації такої ідеї через «прискорення економічного зростання регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності на основі ефективного використання внутрішнього потенціалу, створення нових робочих місць, покращення зайнятості населення, створення умов для повернення на батьківщину трудових мігрантів. Саме це може дати швидке та стійке зростання рівня якості життя людини незалежно від того, де вона народилася, де проживає зараз і де буде проживати у майбутньому» [21].

Водночас в умовах нової державної регіональної політики проблеми інституційного забезпечення управління розвитком територій призводять до протиріч і дисбалансів:

На вищому інституційному рівні не сформована владна вертикаль. Відсутнє чітке розмежування повноважень за ключовими напрямками, а також регулювання питання формування та організації діяльності обласних і районних державних адміністрацій. Законопроект від 30.10.2020 р. № 4298 [22] досі не затверджений, і надалі потягне за собою рішення про ухвалення інституту префектів та принципів їхньої діяльності. Крім того, триває процес розгляду законопроекту від 24.02.2020 р. № 3118 [23] та інших законопроектів, які, на нашу думку, є суто технічними і начебто не повинні викликати гострих дискусій та заперечень. Формування ієрархії органів регіональної

та місцевої влади і визначення статусу регіонів згідно з європейським міжнародним правом має бути завершеним відповідно до нової моделі управління адміністративно-територіальним устроєм.

Важливим інструментом розвитку територій є муніципальне співробітництво. Сьогодні непросто знайти успішні практики співробітництва територіальних громад в усіх регіонах країни. Як зазначає З. Сірик, «задекларувавши таку можливість вітчизняний законодавець не забезпечив її належним механізмом практичного здійснення. Необхідність у такому механізми викликана потребою уніфікувати моделі співробітництва по всій державі, а також впорядкувати процес спільного розпорядження та управління фінансовими та матеріально-технічними ресурсами» [24, с. 106]. Відповідно, простежується недостатній рівень компетенції службовців місцевого самоврядування, низьке залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування рівня району та регіону в процеси організації співробітництва територіальних громад, що створює хибне уявлення про зменшення очікуваної ефективності від співробітництва та надмірну складність процесу. На нашу думку, варто співпрацювати лише через створення спільних адміністративних органів, діяльність яких зорієнтована на координацію спільних зусиль та зменшення витрат на адміністрування.

У країні відсутня повноцінна система моніторингу впливів реформ, що відбуваються з 2014 р. Запроваджуючи окремі інструменти розвитку територій, органи місцевої влади не оцінюють, як вплинули ці інструменти на їхній розвиток. Нещодавно ми здійснили спробу з'ясувати, як вплинув брендинг території як стратегічний інструмент місцевого розвитку на залучення інвестицій, динаміку туристичних потоків та підвищення якості життя місцевих жителів, а також на їхню згуртованість та залученість до ухвалення публічних рішень. В органах місцевої влади аналіз не було проведено.

Для проведення повної адміністративно-територіальної реформи потрібне узгодження з іншими аспектами реорганізації місцевого самоврядування. Зміна меж територій поєднується з іншими змінами у відносинах міжмуніципального рівня. У практиці європейських країн відомі різні моделі такого «поєднання» територіальних реформ з іншими реформами. Іноді «функціональна децентралізація є першочерговою й вимагає «корикування» територіальної організації, однак в інших випадках саме адміністративно-територіальна реформа стимулює фінансову або функціональну децентралізацію» [25]. Міжнародний досвід свідчить, що одним з напрямків забезпечення системної та ефективної діяльності у сфері розвитку територій є використання потенціалу Агенцій регіонального розвитку, які є своєрідними каталізаторами територіального розвитку. В українських реаліях майже в усіх регіонах створені АРР, які беруть участь у процесах стратегічного планування та смарт-спеціалізації регіонів. Але експерти погоджуються, що ці установи ще не є активними учасниками процесу реалізації державної регіональної політики на місцях, що зумовлено такими причинами: по-перше, нерозуміння регіональною владою потенціалу АРР, що можуть стати дієвою платформою діалогу між органами влади, бізнесом та громадськістю навколо виконання усіх цілей, визначених у регіональній стратегії розвитку, тим більше, завдяки місцевим ініціативам та проектам міжнародної технічної допомоги створено безліч організацій, що підсилюють інституційну

спроможність громад; по-друге, неукомлектованість АРР кадрами, які пройшли відповідну фахову підготовку, для реалізації завдань державної регіональної політики. Погоджуємось з думкою О. Тодорової та О. Лесик, що «діяльність агенцій регіонального розвитку має стати поштовхом до активізації міжрегіональної співпраці, економічної взаємодії, розроблення та реалізації спільних міжрегіональних проєктів. Для реалізації зазначеного доречно внести відповідні зміни до Закону України «Про засади державної регіональної політики» та Типового положення про агенції регіонального розвитку (зокрема, щодо розширення можливостей агенцій регіонального розвитку з надання платних послуг для формування власних бюджетів розвитку)» [26, с. 77].

Передача значної частки прав і відповідальності на місцевий рівень накладає зобов'язання на нову регіональну політику, в тому числі в частині гарантування економічної безпеки. Більшість досліджень із забезпечення економічної безпеки присвячено вивченню її національного та регіонального рівнів. В умовах сьогодення постає необхідність переглянути систему рівнів економічної безпеки та зосередити увагу на питаннях інституційного забезпечення економічної безпеки саме на рівні територіальних громад. Оскільки «сталий розвиток територіальної громади потребує не лише її ефективного функціонування, але й гарантування економічної безпеки, це дає змогу імплементувати забезпечення останньої у систему стратегічного управління громадою» [27, с. 107].

Децентралізація не може замінити цілісну державну регіональну політику, яка має охоплювати розуміння ролі територій у загальній моделі управління розвитком. Однак сьогодні домінує потреба в інституційному забезпеченні взаємозв'язку розвитку громад та регіонів, на території яких вони знаходяться.

Висновки. 1. Децентралізаційна реформа, що триває в Україні, є поштовхом до глибоких структурних перетворень, які повинні забезпечувати управління розвитком територій. Проте сьогодні інституційні дисбаланси територіального розвитку стримують реалізацію реформ та призводять до несистемності забезпечення регіонального і місцевого розвитку.

2. Визначальні ознаки розвитку територій такі: вплив розвитку територій на національну економіку загалом; раціональне використання різноманітних територіальних ресурсів за допомогою ефективних інституційних механізмів та інструментів управління; зв'язок розвитку із просторовою організацією території; основою реального розвитку територій є партнерські відносини органів публічної влади, представників бізнесу та громадськості.

3. Сучасний стан державної регіональної політики України – це результат тривалих трансформацій: від згладжування диспропорцій у регіональному розвитку і вирішення точкових хронічних проблем до соціально-економічної згуртованості і єдності країни та стійкого зростання якості життя людини незалежно від того, де вона народилася, де проживає зараз і де буде проживати у майбутньому.

4. В умовах нової державної регіональної політики проблеми інституційного забезпечення управління розвитком територій призводять до протиріч і дисбалансів: не завершено формування ієрархічної системи органів регіональної і місцевої влади; має місце низьке залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування рівня району та регіону в процеси організації співробітництва

територіальних громад; відсутня повноцінна система моніторингу впливів реформ на розвиток територій; неповноцінною є участь моделі управління розвитком територій Агенцій регіонального розвитку; розвиток територій потребує не лише їхнього ефективного функціонування, а й гарантування економічної безпеки.

5. Сприяння територіальному розвитку потребує розвитку місцевих органів влади, які мають адміністративну та фінансову автономність і підзвітність, оскільки сама децентралізаційна реформа буде сприйматись як розширення повноважень місцевої влади, а отже, і можливостей місцевих жителів розвивати, фінансувати та впроваджувати місцеву (локальну) політику.

Перспективи подальших досліджень. Перспективами подальших розвідок є проблеми удосконалення інституційного забезпечення управління розвитком територій у зазначених напрямках.

Література

1. Варналій З. С., Білик Р. Р. Інституційні засади та організаційні механізми політики регіонального розвитку: завдання реформ європейського зразка. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2014. Вип. 3 (107). С. 3–11. URL: <http://ird.gov.ua/>
2. Бліщук К. Управління розвитком територій: економічні аспекти. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54). Ч. 2. С. 217–224. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_54/fail/27.pdf
3. Пухир С. Т. Інституційне забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 17–26.
4. Гринчук Ю. С., Коваль Н. В., Вихор М. В. Система інституційного забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні: проблеми та напрями удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 7. С. 23–30. URL: <http://www.investplan.com.ua/>
5. Войтик О. Є., Мазій Н. Г. Державне управління регіональним розвитком: моделі та особливості запровадження. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 4 (57). Ч. 1. С. 69–79. URL: <http://edu.lvivacademy.com/>
6. Базиліук В. Б., Безпалько І.Р. Теоретичні основи структуризації інституційних впливів за просторовою ознакою. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 176–179. URL: <https://economyandsociety.in.ua/>
7. Кльоба Т. Л. Суть та значення ендегенно-орієнтованого розвитку регіонів. *Соц.-ек. проблеми сучас. періоду України*. 2018. Вип. 1 (129). С. 46–52. URL: <http://ird.gov.ua/>
8. Маруняк Є. О. Просторовий розвиток України в глобальній візії. *Вісник НАН України*. 2020. № 4. С. 73–83. URL: <https://files.nas.gov.ua/>
9. Бузун О. Концепт інтегрованого розвитку самоврядних територій. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4 (39). С. 159–165. URL: <http://www.dridu.dp.ua/>
10. Бистряков І. К., Клиновий Д. В. Платформне забезпечення сталого просторового розвитку муніципальних утворень. *Просторовий розвиток територій: традиції та інновації* : матеріали II Міжнар. наук-практ. конф. (м. Київ, 26–27

- листопада 2020 р.). Київ : ДКС Центр, 2020. С. 16–18. URL: <http://iino.knuba.edu.ua/>
11. Слюсаренко В. Є. Інституційне забезпечення функціонування механізму реалізації регіональної політики розвитку трьохстороннього партнерства. *Економічний простір*. 2018. № 132. С. 95–106. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/>
 12. Філіппова С. В., Волосюк М. В. Щодо питання нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2019. № 2 (8). С. 50–58. URL: <https://economics.opu.ua/>
 13. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 14. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://kmu.gov.ua>.
 15. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 16. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України в редакції від 14 травня 2020 р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 17. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України в редакції від 01.01.2017 р. № 79-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 18. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад : Закон України від 26.11.2015 р. № 837-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 19. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України в редакції від 01.01.2017 р. № 71-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
 20. Закоморна К. Принцип муніципальної автономії як гарантія децентралізації публічної влади. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 143–147.
 21. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
 22. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні від 30.10.2020 р. № 4298. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>
 23. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо забезпечення додержання державних гарантій місцевого самоврядування та захисту його економічних основ від 24.02.2020 р. № 3118. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/>

24. Сірик З. О. Проблеми та можливості співробітництва територіальних громад України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 16. С. 102–107. URL: <http://www.investplan.com.ua/>
25. Swianiewicz P. Які переваги насправді може створити адміністративно-територіальна реформа. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
26. Тодорова О. Л., Лесик О. В. Агенції регіонального розвитку як складова інституційного забезпечення реалізації державної регіональної політики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13–14. С.72–78. URL: <http://www.investplan.com.ua/>
27. Волосяк М. В., Сіренко І. В. Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 105–109.

References

1. Varnalij, Z. S., Bilyk, R. R. (2014). Instytucijni zasady ta orghanizacijni mekhanizmy polityky rehionalnogho rozvytku: zavdannja reform jevropejskogho zrazka [Institutional principles and organizational mechanisms of regional development policy: european-style reform objectives]. *Soc.-ek. problemy suchas. periodu Ukrainy - Social-ec. problems of the time. period of Ukraine*, 3 (107), 3-11. Retrieved from: <http://ird.gov.ua/> [in Ukrainian]
2. Blishhuk, K. (2018). Upravlinnja rozvytkom terytoriji: ekonomichni aspekty [Territory development management: economic aspects]. *Efektivnistj derzhavnogho upravlinnja - Effectiveness of public administration*, 1 (54), part 2, 217-224. Retrieved from: <http://www.lvivacademy.com/> [in Ukrainian].
3. Pukhyr, S. T. (2014). Instytucijne zabezpechennja formuvannja ta realizaciji derzhavnoji rehionalnoji polityky v Ukraini [Institutional support for the formation and implementation of the state regional policy in Ukraine]. *Rehionaljna ekonomika - Regional economy*, 2, 17-26 [in Ukrainian].
4. Ghrynychuk, Ju. S., Kovalj, N. V., Vykhор M. V. (2019). Systema instytucijnogho zabezpechennja formuvannja ta realizaciji derzhavnoji rehionalnoji polityky v Ukraini: problemy ta naprjamy udoskonalennja [The system of institutional support for the formation and implementation of the state regional policy in Ukraine: problems and directions for improvement]. *Investyciji: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*. 7. 23-30. Retrieved from: <http://www.investplan.com.ua/> [in Ukrainian]
5. Vojtyk, O. Je., Mazij, N. Gh. (2018). Derzhavne upravlinnja rehionalnym rozvytkom: modeli ta osoblyvosti zaprovadzhennja [State management of regional development: models and features of implementation]. *Efektivnistj derzhavnogho upravlinnja - Efficiency of public administration*, 4 (57), part 1, 69-79. Retrieved from: <http://edu.lvivacademy.com/> [in Ukrainian].
6. Bazyljuk, V. B., Bezpalko, I. R. (2017). Teoretychni osnovy strukturyzaciji instytucijnykh vplyviv za prostorovoju oznakoju [Theoretical Foundations of Structuring Institutional Impacts by Spatial Signature]. *Ekonomika i suspilystvo –*

- Economy and Society*, 13, 176-179. Retrieved from: <https://economyandsociety.in.ua/> [in Ukrainian].
7. Kljoba, T. L. (2018). Sutj ta znachennja endoghenno-orijentovanogho rozvytku rehioniv [The Essence and Significance of Endogenous-Oriented Development of Regions]. *Soc.-ek. problemy suchas. periodu Ukrajinny - Social-ec. problems of the time. period of Ukraine*, 1 (129), 46-52. Retrieved from: <http://ird.gov.ua/> [in Ukrainian].
 8. Marunjak, Je.O. (2020). Prostorovyj rozvytok Ukrajinny v ghlobalnij viziji [Spatial development of Ukraine in the global vision]. *Visnyk NAN Ukrajinny - Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, 4, 73-83. Retrieved from: <https://files.nas.gov.ua/> [in Ukrainian].
 9. Buzun, O. (2018). Koncept integhrovanogho rozvytku samovrjadnykh terytorij [The concept of integrated development of self-governing territories]. *Derzhavne upravlinnja ta misceve samovrjaduvannja - Public Administration and Local Government*, 4 (39), 159-165. Retrieved from: <http://www.dridu.dp.ua/> [in Ukrainian].
 10. Bystrjakov, I. K., Klynovyj, D. V. (2020). Platformne zabezpechennja stalogho prostorovogho rozvytku municypalnykh utvorenj [Platform support for sustainable spatial development of municipalities]. *Prostorovyj rozvytok terytorij: tradyciji ta innovaciji - Spatial development of territories: traditions and innovations: materialy II Mizhnar. nauk-prakt. konf. (m. Kyjiv, 26-27 lystopada 2020 r.)*. K.: DKS Centr. 16-18. Retrieved from: <http://iino.knuba.edu.ua/> [in Ukrainian].
 11. Sljusarenko, V. Je. (2018). Instytucijne zabezpechennja funkcionuvannja mekhanizmu realizaciji rehionalnoji polityky rozvytku trjokhstoronnjogho partnerstva [Institutional support for the functioning of the mechanism for the implementation of the regional policy for the development of a trilateral partnership]. *Ekonomichnyj prostir - Economic Scope*, 132, 95-106. Retrieved from: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/> [in Ukrainian].
 12. Filyppova, S. V., Volosjuk, M. V. (2019). Shhodo pytannja novogho etapu reformuvannja miscevogho samovrjaduvannja ta terytorialnoji orghanizaciji vlady v Ukrajinny [On the new stage of reforming the local self-government and territorial organization of government in Ukraine]. *Ekonomichnyj zhurnal Odesjkogho politekhnichnogho universytetu - Economic journal Odessa polytechnic university*, 2 (8), 50-58. Retrieved from: <https://economics.opu.ua/> [in Ukrainian].
 13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2006). State strategy of regional development of Ukraine for the period till 2015. (Act No. 1001). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
 14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). State strategy of regional development of Ukraine for the period till 2020. (Act No. 385). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014). Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine. (Act No. 333-p). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80?lang=uk#Text> [in Ukrainian].

16. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). On Voluntary Amalgamation of Territorial Communities. (Act No. 157-VIII). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> [in Ukrainian].
17. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014). About modification of the Budget Code of Ukraine concerning reform of interbudgetary relations. (Act No. 79-VIII). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19#Text> [in Ukrainian].
18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017). About modification of the Budget code of Ukraine concerning features of formation and execution of budgets of the united territorial communities. (Act No. 837-VIII). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837-19#Text> [in Ukrainian].
19. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), On amendments to the Tax Code of Ukraine and some legislative acts of Ukraine on tax reform (Act No. 71-VIII) . Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19/ed20150101#n1326> [in Ukrainian].
20. Zakomorna, K. (2021). Pryncyp muncypalnoji avtonomiji jak gharantija decentralizaciji publichnoji vlady [The principle of municipal autonomy as a guarantee of the decentralization of public power]. *Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo - Entrepreneurship, Economy and Law*, 2, 143-147 [in Ukrainian].
21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). State strategy of regional development of Ukraine for the period till 2027. (Act No. 695). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
22. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). The draft law «On Amendments to the Law of Ukraine ‘On Local State Administrations’ and some other legislative acts of Ukraine on reforming the territorial organization of executive power in Ukraine». (Act No. 4298). Retrieved from: <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/204354.html> [in Ukrainian].
23. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020). The draft law «On local self-government in Ukraine» to ensure compliance with state guarantees of local self-government and protection of its economic foundations. (Act No. 3118). Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/> [in Ukrainian].
24. Siryk, Z. O. (2017). Problemy ta mozhlyvosti spivrobotnyctva terytorijnykh ghromad Ukrajinny [Problems and opportunities for cooperation of territorial communities of Ukraine]. *Investyciji: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*. 16. 102-107. Retrieved from: <http://www.investplan.com.ua/> [in Ukrainian].
25. Swianiewicz, P. Jaki perevaghy naspravdi mozhe stvoryty administratyvno-terytorijalna reforma [What benefits can administrative-territorial reform actually create?]. Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua/> [in Ukrainian].
26. Todorova, O. L., Lesyk O. V. (2021). Aghenciji regionaljnogho rozvytku jak skladova instyucijnogho zabezpechennja realizaciji derzhavnoji regionaljnoji polityky [Regional development agencies as a component of the institutional support for the implementation of the state regional policy]. *Investyciji: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*. 13-14. 72-78. Retrieved from: <http://www.investplan.com.ua/> [in Ukrainian].

27. Volosjuk, M. V., Sirenko, I. V. (2021). Ekonomichna bezpeka terytorialnoji ghromady v systemi zabezpechennja jiji stalogho rozvytku [Economic security of the territorial community in the system of providing its sustainable development]. *Ekonomika ta derzhava - Economy and State*, 6, 105-109 [in Ukrainian].

Статтю отримано 01 листопада 2021 р.

Article received November 01, 2021